

муслиманским осећајима и ја бих молио, да се тај предлог прими.

Председник **Миша Трифуновић**: Реч има г. Курбеговић.

Фехим Курбеговић: Пошто у овој ствари има више предлога, који би могли послужити као база за коначну редакцију, ја бих предложио, да данашњу седницу закључимо и да се састанемо у конференцију, па да онда нађемо једну такву редакцију, која ће моћи да задовољи и нас и вас. Од ових предложених редакција, редакција г. Шећерова је таква, да би могла да послужи као база за споразумевање. Ја бих стога молио, да се данашња седница закључи, јер иначе у овој узру-

јаности не ћемо моћи наћи сходну солуцију. Мора и наша сарадња да буде у питању.

Председник **Миша Трифуновић**: Овде имаде предлога да се ова ствар сада реши, а има и предлога за прекид седнице. Зато ћу ставити на гласање. Ко је за то, да сада прекинемо седницу нека изволи седети, а ко је за то да ту ствар сада решимо нека изволи устати. (Већина седи.) Већина је да се седница закључи.

Према томе, закључујем данашњу седницу, а идућу заказујем, с истим дневним редом, за уторак у 4 сата после подне.

(Свршетак седнице у 6 сати 45 минута.)

XXIX. СЕДНИЦА

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ

СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

држана 14. децембра 1921. године у Београду.

Председавао председник **Миша Трифуновић**.

Секретар др. **Павле Чубровић**.

Присутни господа Министри финансија др. Коста Кумануди и социјалне политике др. Вјеслав Куковец.

(Почетак у 5 и 30 часова.)

Председник **Миша Трифуновић**: Отварам господо 29. редовну седницу законодавног одбора. Молим да чујете записник 28. редовне седнице.

Секретар др. **Павле Чубровић** чита записник 28. редовне седнице законодавног одбора Народне Скупштине.

Председник **Миша Трифуновић**: Има ли, господо, примедба за протокол? (Нема.) Протокол је примљен.

Част ми је известили законодавни одбор, да су дошли извештаји из 5. секције о уредби о ограничењу државних шума, затим извештај 1. секције о уредби о организацији финансијске контроле и извештај 2. секције о уредби о жан-дармерији. Извештаје ћу ставити на дневни ред кад буде могуће.

Прелазимо, господо, на дневни ред. На дневном реду је: 1. тачка, продужење претреса извештаја треће секције о закону о заштити радника. Стали смо код чл. 12., који је враћен Одбору. Има реч г. др. Шећеров.

Др. **Славко Шећеров**: Господо, као што се сећате, о овом члану било је више предлога и гг. из муслиманског клуба нарочито су тражили, да се може у појединим предузећима одмарати и других дана, сем недеље. Зато сам ја у споразуму са њима, а ово се слаже и са предлогом г. Госара, израдио редакцију, која гласи овако:

»Члан 12.

Недељом је забрањен сваки рад помоћном особљу у свима предузећима у смислу параграфа члана овога закона. Изузетно од ове одредбе може Министар за Социјалну Политику одредити и

други дан одмора за поједина предузећа и радње, ако $\frac{3}{4}$ помоћног особља дотичних предузећа затражи.

Мислим, да је таква редакција најподеснија и да би могла бити гг. с њом задовољна. Молим вас, да је примите.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч господин Извештач.

Извештач др. **Павле Чубровић**: Господо, овај предлог господина Шећерова, ја надајем, могао би да помири у неколико ова гледишта, и ја га примам са своје стране.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам, господо, §. 12. закона о заштити радника на гласање, како га је прочитао господин Шећеров, а господин извештач га је у име Секције примно. Ко је за то, да се §. 12. закона о заштити радника прими нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је §. 12. примљен. Прелазим на §. 13. Познат вам је §. 13. Нитко се не јавља за ниједну примедбу и ја ћу ставити §. 13. на гласање. Има реч господин Лаза Марковић.

Др. **Лаза Марковић**: Имам, господо, једну малу допуну да предложим, да се овласти господин Министар за социјалну политику, да претресе одредбу о почетку и завршетку рада у радњама и потребним предузећима, да би у том погледу било једно специјално образложење у погледу затварања радња. Нема у овоме закону изричне одредбе о томе, а требало би да се предвиди једна могућност за такву једну одредбу.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч г. Милорад Вујичић.

Милорад Вујичић: Ја не бих могао да се сложим са предлогом господина Марковића за то, што у појединим местима и крајевима негде људи раније, а негде доцније почињу радити, према томе мислим, да је сасвим умесно преко тога прећи, а не одређивати и тачно установљивати кад ће да

почиње рад, него према приликама и према обичајима у свакоме месту. Овако да ми законом наметнемо, било би врло незгодно према моме мишљењу. На селу се раније, а у граду доцније почиње да ради. (Др. **Лаза Марковић**: Није за целу земљу на исти начин, него за једно исто место да се радње једновремено затварају и отварају.) Ја сам тако мислио.

Председник Миша Трифуновић: Господин извештач не прима овај предлог господина Марковића. (Др. **Лаза Марковић**: Молим да чујем разлоге.)

Извештач др. Павле Чубровић: Ми треба да разликујемо кад почиње рад у појединим крајевима. Ако бисмо тачно законски формулисали, кад треба да се почне радити, могли бисмо начинити велику штету. Овим формулисањем ништа се више не добива, а могло би се штетити.

Председник Миша Трифуновић: Реч има г. Министар Куковец.

Министар за Социјалну Политику др. Вјекослав Куковец: Ја мислим, господо, да се овај предлог господина Марковића може примити, јер нема никакве бојазни, да се не би по саслушању разних корпорација, радничке и трговачке коморе могао утврдити начин и по приликама у појединим крајевима да се утврде регулисања. Ја мислим, да је боље регулисање него дерегулисање.

Председник Миша Трифуновић: Реч има г. Госар.

Андреј Госар: Ја држим, господо, да Министар за Социјалну Политику има пуно важнијег посла, него бавити се оваквим стварима. Регулисање је по мом мишљењу потребно, али то је ствар локалних области а не Министарства за Социјалну Политику.

Председник Миша Трифуновић: Пошто извештач не прима предлог господина Марковића, ја морам ставити то на гласање.

Извештач др. Павле Чубровић: Ја сам изнео разлоге зашто мислим, да је ово непотребно. Кад би у нашој земљи била индустријска производња тако развијена, да можемо казати та и та фабрика почиње у јутру у толико и толико часова, или та и та кооператива, онда би то и могло бити. Али имајте у виду, да у нашој земљи саобраћај још није уређен и да је људима често пута немогуће доћи на рад тачно, рецимо у 8 часова и због тога мислим, да овај предлог нема потребе да се усваја. Иначе, ја бих чак волео, кад би могло законски да се то обухвати, јер отпала једна врста послова Министарства Социјалне Политике, али овде да га а приоритет примимо, мислим, да нема потребе.

Др. Лаза Марковић: Молим да прочитам предлог. Ја предлажем нов члан, који нема везе са секцијским извештајем. Ја предлажем иза чл. 12. да дође један нов члан 12 б), који ће гласити овако: »О времену отварања и затварања радња одлучивање по саслушању надлежних професионалних организација Министарство за Социјалну Политику или онај орган на кога оно пренесе ову надлежност«.

Председник Миша Трифуновић: Молим г. извештача, прима ли овај додаток 12 б)?

Извештач др. Павле Чубровић: Ја не примам, објаснио сам зашто.

Председник Миша Трифуновић: Ставићу на гласање овај нов члан 12 б). Ко је за то, да се овај нови члан прими, како га је г. Марковић прочитао, нека изволи седети, ко је против нека изволи устати. (Нејасно.) Није ми јасно, господо. Молим поименично гласање. Гласаће се »за« и »против«. Ко је за предлог г. Марковића гласаће »за«, ко је против гласаће »против«.

Извештач др. Павле Чубровић прозива посланике, да гласају и они су гласали овако: М. Вујичић против, Дивац за, Стајић за, Шећеров против, Дулибић против, Мајцен против, Шимрак против, М. Живковић за, Иво Матић за, М. Рајчевић за, Св. Поповић за, Павле Анђелић за, Крста Пејовић за, Мехмед Алија за, Сушић против, др. Миладиновић против, Жерјав за, Осман Виловић против, Поздерац против, др. Л. Марковић за, Љуба Јовановић за, Воја Маринковић за, др. Нипчић за, Илија Шуменковић за, Миша Трифуновић против, Чубровић против и Госар против.

Председник Миша Трифуновић: Господо, гласало је свега 28 посланика. За предлог г. Марковића гласало је 15, а против предлога 12. Објављујем, да је члан 12. примљен онако како га је предложио г. Марковић.

Сад долази §. 13. Нема никаквих примедба? Ко је за овај члан како је из секције изашао нека седи а ко је против нека устане. (Већина седи.) Објављујем, да је чл. 13. примљен.

На реду је члан 14. Ко је за то, да се овај члан прими, овако како је изашао из секције, нека изволи седети, а ко је противан нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је члан 14. примљен.

Сад долази члан 15. Стављам на гласање: Ко је за то, да се овај члан прими, онако како је редигован у секцији, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је чл. 15. примљен.

Господо, сад можемо прићи дефинитивном изгласавању целог закона о заштити радника, јер смо раније параграфе све примили. Молим г. секретара, да прозива господу посланике.

Секретар др. Павле Чубровић прозива посланике да гласују и они се овако одазивају: Недељко Дивац за, Урош Стајић за, Славко Шећеров за, Андреј Госар за, др. Анте Дулибић против, Иван Мајцен за, др. Јанко Шимрак за, Михајло Живковић за, Иван Матић за, Милосав Рајчевић за, др. Светислав Поповић за, Павле Анђелић за, Миливоје Вук, Арачић за, Крста Пејовић за, Мехмед Алија није присутан, Антон Сушић за, др. Жарко Миладиновић за, др. Грегор Жерјав за, Осман Виловић за, Нурија Поздерац за, др. Лаза Марковић за, Љуба Јовановић за, др. Воја Маринковић за, др. М. Нипчић за, Велија Садовић за, др. Илија Шуменковић за, Миша Трифуновић за и др. Павле Чубровић за.

Председник Миша Трифуновић: Господо, гласало је свега 27 посланика: 26 је гласало »за«, а један је гласао »против«. Објављујем, да је закон о заштити радника дефинитивно примљен.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес извештаја III. секције о уредби о инвалидима. Има реч г. Министар Социјалне Политике.

Министар Социјалне Политике др. Вјекослав Куковец: Господо, пре претреса инвалидске уредбе желео бих да у пар речи учиним неке напомене, како се и код претреса не би губило вре-

ме са стварима, које мењати не би било могуће по досадашњем и финансијском и уставном стању. Прво, господе, треба да имамо у виду, да ту није у питању неки инвалидски закон него уредба о привременој помоћи инвалидима и породицама палих ратника. Требало би на сваки начин гледати, да што пре добијемо у нашој земљи инвалидски закон. Питање је толико крупно, да није било могуће решити овакво питање путем уредбе, а у Скупштини, како знате, није било могуће, да један законски нацрт ове врсте дође на дневни ред и да се претресе. И уредба, која би била по предлогу, какав је секција дошла, овде озакоњена, створила би некакав закон у будућности, али је треба ипак сматрати привременом неком мером, јер на сваки начин ова уредба, ма како била она узаконена, не треба да буде много дуго на снази, него сви они, који се занимају тим питањем, треба да настоје, да добијемо у истини што пре закон о инвалидима.

Никако није могуће привременим мерама овако крупно питање овако решити, како предмет сам и природа предмета тражи. У уредби, која је у претресу, треба имати у виду неке измене, које је влада примила обзиром на буџет идуче године, у којим случајевима су смањени додатни личним инвалидима неким а нарочито неким члановима породица палих ратника, где је то по нахођењу владе било прихватљиво у случајевима, где је у питању мање сиромашна рођбина, јер код давања привремене помоћи морамо да имамо у првом реду у виду нужду и социјалну потребу, а друго је питање кому треба из других разлога дати у знак признања још нарочиту помоћ или пензу, тако какогод ћете називати то давање помоћи. То би се морало одредити на сасвим једној другој бази, а не на бази социјалне нужде, него на основи признања учињених услуга отаџбини и на основу неких сасма других критерија, него што могу доћи у обзир, ако се питање третира само са гледишта социјално-политичкога. Нарочито у три правца су учињене измене, а то да се у првом реду удовима без деце до 45 године, које су способне за рад, укине додатак на пензију, која им по закону припада. Сматрало се, ако се негде штети, може се овде с гледишта социјалне нужде, јер лицима, која су за рад још способна, не треба доћи у толикој мери у сусрет, него деци и личним инвалидима, који су у већој мери неспособни за привреду. У другом степену долазе у обзир инвалиди, којим је смањена радна снага за 50%. Овим остаје пензија, како им припада по закону, а додаци би се додали оним инвалидима, који имају инвалидски степен испод 50%. Ја мислим, да се то може оправдати. Трећа измена односи се на породице палих ратника, које добивају на име своје малолетње деце помоћ и њима остаје пензија каква им приходе по закону, а ови се додаци тим породицама не би смањили, него би се смањиле круг оних породица, којим припада помоћ. По првој уредби о инвалидској помоћи, која постоји код нас, од 14. Фебруара 1920. године, умалили су додате на скупоћу на основну пензију породице, које су имале прописану непосредну порезу до 15. динара. У уредби од 25. марта о. г. повишена је ова порезна стопа до 50 динара. Из разних страна и из посланичких кругова се често чуло тврдити, како су до те помоћи дошла и лица, којим та помоћ не припада, јер поседници, којим

се прописује непосредна пореза од 50 динара већ су имућне породице и није им та лична помоћ тако нужна. Ради тога је влада решила, да се зауставимо на некој средњој стопи и да уместо 50 динара, како је то било у другој уредби и уместо 15 динара, како је то било у првој уредби, метнемо 30 динара непосредног пореза. Породице дакле, којима је непосредни порез прописан до 30 динара, добију додатак на скупоћу, како је прописан по уредби, а које плаћају изнад 30 динара, те породице не добивају додате.

Једну опћу напомену да учиним, а та би била ова. Предлози финансијске природе по решењу финансијског парламентарног комитета не би се могли овде без пристајка Министра финансија и Финансијског одбора узимати у обзир и не би их се могло мериторно решавати. Ради тога бих молио, ако господа предлажу измене, да би то биле измене, које можемо у оквиру постојећих средстава да примимо; измене које би значиле веће оптерећење буџета, молио бих да изоставе господа за оно време, кад би се могло у Скупштини претресати нацрт дефинитивног инвалидског закона. Ја мислим, да би требало да изоставимо такве крупне измене данас, како би што прије дошли до претресања инвалидског закона у Скупштини. Ову напомену учинио сам пре него ли што прећемо на претрес ових уредаба.

Председник Миша Трифуновић: Отворен је начелни претрес. Молим господо, да се јаве у начелном претресу по пословици. Доцније у току претреса нећу више никоме дозволити. (Јављају се др. Стајић и Пејовић.) Има реч г. Стајић.

Др. Урош Стајић: Инвалидско питање у свим земљама решено је већ одавна, само на жалост код нас није. Свуда се оно решавало или одмах у току самога рата, или одмах после рата и оно је сматрано као једно од најважнијих социјалних питања, јер се је свуда тамо водило рачуна, како о жртвама инвалида за добро и величину отаџбине, тако и о њиховим заслугама за славу наше нације. Код нас је на жалост решавано то питање уредбама и то таквима, које чак ни од оних, од којих су оне дошле, нису биле довољно поштоване. То перешавање инвалидског питања признајете и сами — да не чини част ни друштву ни држави, који има да се брину о инвалидима. Перешавањем овог питања инвалиди су добили утисак, да то питање никад неће бити решено, или тек онда, кад већ последњи инвалид изумре. Овакво поступање нагонило је инвалиде, да изгубе сваку наду и стрпљење и они су у последње време чинили очајничке кораке, да би меценама скренули пажњу на њихову беду и на њихово очајно стање. Још горе, господе, стоји са породицама палих ратника. Тамо је још већа беда и још страшнија невоља. Те су породице изгубиле своје хранитеље, а то значи да су оне изгубиле и своје издржавање.

Да перешавање инвалидског питања рђаво утиче и на нашу будућу одбрану, мислим, да у то не може нико сумњати. Јер како можемо ми апеловати на будуће наше ратнике и браћу отаџбине, да се жртвују и да гину за отаџбину, кад виде како се је та отаџбина одужила овим ратницима, који дадоше све — свој живот и своју крв. Инвалиди су очекивали закон, који ће то њихово питање решити, али као што видимо, закон ни до данас није допет. Може се влада бранити

како хоће, али то остаје као њен неопростиви грех према онима, који су дали највише за ову земљу. И ја то овде констатујем. Влада за пуне три године није успела да донесе један закон. Кад не би то учиниле друге земље, можда би јој се и то дало опростити, али кад видимо, да су све земље донеле тај закон, а ми још тајоримо са неким уредбама, које неће пружити ни приближно ону помоћ коју инвалиди са правом очекују, онда јој се то апсолутно не може опростити. Дакле, што тај закон није донет није узрок немогућност, него нехат и незахвалност.

Земљорадничка страшка је инвалидском питању од увек поклањала највећу пажњу и пракса је његово решавање са највећим интересовањем прво, што је то захтевала социјална правда, што су захтевале жртве тих измрцварених људи, а друго што међу инвалидима има највише сељака који су стварно изнели овај страшни рат на леђима и због тога, кад нема закона, она ће примити и ову уредбу у начелу, јер сматра, да је боља и уредба, кад закона нема. И за то ћу у име своје групе гласати за ову уредбу у начелу, задржавајући себи право, да у дискусији говорим о појединым члановима и чиним потребне измене.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Пејовић.

Крста Пејовић: Предложени елаборат уредбе о инвалидима, који имамо данас да претресемо, мислим, господо, да је непотпуи. Непотпуи из једнога разлога, што неће ни приближно удовољити жељама инвалида. Читајући ову уредбу ја сам констатовао једну ствар, која ми је одма пала у очи а која ме је, право вам рећи, врло изненадила. То је намера Владе: да врши уштеду на инвалидима. Господо, ја сматрам, да је врло добро по државне финансије вршити уштеду особито код овако лабавих финансија какве ми данас имамо. Али у исто време мислим, да ћемо направити једну велику једну неопростиву погрешку, ако инвалидско питање будемо решавали овако како нам је ова уредба предложена. Ми, господо, према овој уредби одређујемо додатке са инвалидом инвалидима, који имају 100% инвалидности са 300 динара месечно. Господо, Ви врло добро знате, да на данашњој скупоћи писмо инвалидима омогућили о великим дохотцима ни да живе, а камо ли да живе. Ја сматрам, да бисмо ми могли и да бисмо требали да вршимо уштеду на другој страни. Сад смо чули у финансијској секцији, да у овој земљи има око 200.000 чиновника и Влада се не стара да врши уштеду на тој страни, и да редуцира овај број непотребног чиновништва, него мисли, да уштеду врши на инвалидима, и то, господо, на онима, који су највише допринели, да се створи ова земља и ова држава и који по томе имају највише права да захтевају највеће помоћи од ове државе. Ми ћемо учинити један неопростиви грех, ако овим људима не будемо дали веће додатке и пензије него што је предвиђено овом уредбом и ја сматрам, да би ова Влада боље урадила, кад би им купила по један просјачки штап и торбу, а укинула оне одлуке, које им забрањује прошњу, него што им додељује овакве додатке и пензије, које се предвиђају овом уредбом. Зато ћу ја захтевати, да се повећају додаци и пензије инвалидима бар са 50%, како би на данашњој скупоћи могли скромно да живе,

Даље, господо, ја сматрам, да је такође неумесна она одредба, која за критериум сиромашног стања предвиђа она лица, која плаћају 30 динара непосредне порезе, урачунавајући ту и порезу на личност. Ја мислим, господо, да ћемо ми оваквом одредбом, која је унесена у уредбу о инвалидима, одбити масу људи, који су заслужили државну помоћ и коју ми њима треба да дамо.

Поред наведене ствари, има такође још много ствари, које ова уредба није предвидела, као што су додаци на друга лица, која су потребна за помоћ, слепим инвалидима или инвалидима без ногу и руку. Ви те додатке, господо, можете наћи у законодавству код свих европских држава. У Немачкој чак имате додатке на псе, који воде следе инвалиде. Исто тако овом уредбом нису предвиђени додаци, које би требало дати маларијичним и туберкулозним инвалидима, јер су то инвалиди, који су са 100% инвалидности и којима највише треба помоћи. И те додатке ми имамо у другим земљама сем код нас. Такође овом уредбом нису обухваћени ни они инвалиди, који немају довољно процента инвалидности за пензију и додатке а то су они до 50%. Ја, господо, мислим, да би требало њима изићи на сусрет бар у погледу давања бесплатних карата, бесплатног лечења и тако даље. О овим свим стварима, господо, ја нећу дужи да говорим сада, већ ћу дати своју реч о томе у специјалној дебати изјављујући, да ћу у начелу гласати за ову предложену уредбу.

Председник Миша Трифуновић: Стављам на гласање у начелу овај закон о инвалидима. Ко је за то, да се он у начелу прими, изволиће седети, а ко је против изволиће устати. (Сви седе.) Објављујем, да је закон о инвалидима у начелу примљен. Преназимо сада на специјални претрес. Господо, пошто је закон велики, дозволите, да почнемо претрес по главама. Прима ли то Законодавни Одбор? (Прима.)

Молим, на претресу је сада глава I. Има реч господин Стајић.

Др. Урош Стајић: Овде у тачки 1. а) гласи овако: који као војни обвезаници према закону о устројству војске бивше Србије и Црне Горе, став бивше Србије треба избрисати и казати: који као војни обвезаници према бившем закону о устројству војске, јер је тај српски закон о устројству војске распрострањен на целу земљу.

Др. Славчо Чеферов: Ја мислим да то није бивши закон. Закон о устројству српске војске важи за целу земљу.

(Прима се, да се избаци реч »бивши«.)

Др. Урош Стајић: У тачки 2. испод тачке 3. да дође нова тачка 3. а), која треба да гласи: »Давањем бесплатно земље земљорадницима инвалидима као и средстава за земљорадничку производњу«. У уредби, господо, нису никакве бенефиције предвиђене за инвалиде-земљораднике. Ја бих тражио, да се даје земља онима, који су имали заслуга и који би могли да обрађују земљу и зато треба унети: »давањем бесплатно земље земљорадницима и инвалидима, као и средстава за земљорадничку производњу«.

Даље у члану 2. говори се само о помоћи у опште. Ја бих желео, да то буде одређено и тачно и да се унесе нова тачка 12., која ће гласити: »Помоћ организацијама удружених ратних инва-

лида», јер овде нигде не стоји да ће помоћ уживати и организације инвалида. Ја бих молио, да се то у уредбу унесе.

Председник **Миша Трифуновић**: Ставићу на гласање главу I. са ове три примедбе, које је учинио господин Стајић, а које је примио господин Министар и господин известиоц. Ко је за то, да се ова глава са тим примедбама прими нека изволи седети; а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је глава I. примљена.

На претресу је глава 2. Има реч господин Стајић.

Др. **Урош Стајић**: Тачка 3. став 2. гласи: »Инвалид има право на два пара ортопедских ципела, ако су му потребна. Њих може и доцније добити, према нахођењу лекара«. Овде се не прецизира за које време. Изгледа, да ће добити један пар за свагда. Ја бих предложио, да се унесе одредба, која би гласила овако: »Инвалид има доживотно право на ортопедске ципеле, ако их потребује. Потребу нових ортопедских ципела одређиваће стручна комисија у државној радионици протеза«.

Даље има овај став шести, који каже: »Право на бесплатно посебно или опште лечење има војни инвалид за све болести проузроковане и погоршане услед рата без сопствене кривице«. Ја молим, да се избаци реч војни, јер имамо и грађана, који су пострадали у рату приликом бомбардовања и тако даље. Друго, Ова реченица: »проузроковане или погоршане услед рата без сопствене кривице«, да се избаци и да гласи: »Право на посебно и опште лечење има инвалид за све болести«. Господо, ја бих молио, да се то прими, јер то изискује кривда. (Известилац **Милосав Рајчевић**: Примам овај предлог господина Стајића.)

Одмах затим долази следећи став: »Болести задобивене или погоршане у току до 6 месеци после његовог разрешења од војне службе или после повратка из ратства, сматраће се, ако нема противних доказа, као да су проузроковане или погоршане ратом«. Све одавде па на даље треба да се избаци. (Известилац прима.)

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ово, што предлаже др. Урош Стајић могло би бити од великог материјалног значаја. Ми овде говоримо о једној привременој уредби и то не могу примити, јер на то није пристао господин Министар Финансија.

Др. **Урош Стајић**: Господин Министар се боји, да ће ово брисање по мом предлогу изазвати велике издатке и да треба оставити, да то закон регулише. Господо, за три године влада није хтела, нити је господин Министар успео, да тај закон донесе. Ја се бојим, да се израла тог закон не одложи ad calendas grassas. Ја бих молио, кад се уредбе колификују, да се то унесе, јер незгодно је, да се чак на закон о инвалидима чека. Ово може уосталом важити само дотле, докле не дође нов закон, који ће се накнадно допети.

Крста Пејовић: Ја бих имао да кажем две три речи код трећег члана, претпоследњи став, где се говори о лечењу инвалида код куће или у бањама. Ја молим, да се код овога члана прими једна допуна, да се могу инвалиди упућивати и у стране бање, јер има инвалида, да се не могу лечити у нашим бањама, јер потреба може некресити, да се инвалиди упућују на страну на лечење.

Известилац **Милосав Рајчевић**: Ја мислим, да треба да примимо предлог секције, јер ако инвалид не може у земљи да се лечи, онда пита се може друго учинити.

Председник **Миша Трифуновић**: Господин Урош Стајић учинио је три примедбе: једну код другог става, а једну код 6. става, да се избаци реч »војни«, као и две код 6. и 7. става, да се избаце последње реченице. Затим једну примедбу је учинио господин Пејовић код 7. става, да се последња реченица изостави. Све је то примио господин известилац, сем примедбе господина Пејовића; коју није примио. Дакле ставићу на гласање главу II. са ове три измене господина Стајића, које је известилац примио. Ко је за то, да се та глава прими са изменама, које је учинио господин Стајић, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седе.) Објављујем, да је глава II. примљена. На претресу је глава III. »Стручна обука«.

Др. **Урош Стајић**: Редакција члана 4. гласи свако: »Сваки инвалид мора се стручно обучити за своје старо или које ново привредно занимање (позив) ако је то могуће«. Одмах после тих речи ја предлажем, да се дода: »с обзиром на његово породично стање«. Ја тражим то због тога, што се бојим злоупотреба, јер се код нас дешавало да полицијска власт силом тера инвалиде у школу, да учи пинајерај или пустерај и опште занат за који нема диспозиције. Да би се избегла ова злоупотреба, ја молим, да се овоме члану додаду речи: »С обзиром на његово породично стање«, јер можда је његово породично стање такво, да не може саставити свој дом.

Председник **Миша Трифуновић**: Молим господина известиоца, да се изјасни, да ли прима ову примедбу господина Стајића?

Известилац **Милосав Рајчевић**: Ја мислим, да овај додатак не би требао да уђе овде.

Председник **Миша Трифуновић**: Господин Министар је примио ту допуну и ја молим господина известиоца да господину Стајићу изиђе на сусрет.

Известилац **Милосав Рајчевић**: Не примам.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање члан 4. како је изишао из секције без измене господина Стајића. Ко је за члан 4. без примедбе господина Стајића нека изволи седети, а ко је против ове редакције секције нека устане, а што значи, наглашујем, да је за примедбу господина Стајића. (Већина је устала.) Већина је за примедбу господина Стајића. Објављујем, да је члан 4. примљен са допуном господина Стајића то јест да се додаду речи: »Са обзиром на његово породично стање«.

Молим господина Стајића, да поднесе писмене предлоге.

Господо, нема никаквих примедба код чланова 5., 6., 7. и 8. Стављам на гласање та четири члана. Ко је за то, да се чланови 5., 6., 7. и 8. приме како су предложени нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да су ти чланови примљени.

Изволите, господине Стајићу, учинити примедбу код члана 9.

Др. **Урош Стајић**: У члану 9. последњи став гласи: »Сматра се, да је кандидат испит положио, ако су за то гласали школски мајстори тога за-

ната и бар два члана комисије». Ја бих вас молио, да се иза речи »ако су за то гласали« убади овај реченица: »најмање три члана од којих један мора бити школски мајстор или члан Занатске Коморе.«

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ја примам предлог господина Стајића.

Известилац **Милосав Рајчевић**: И ја такођер примам предлог господина Стајића.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање члан 9. са оваком допуном, коју је прочитао господин Стајић, а коју је примио господин известилац и господин Министар. Ко је за то, да се овај члан 9. прими са допуном господина Стајића, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је члан 9. примљен.

Стављам на гласање члан 10., како је изишао из одбора. (Примљено.)

Др. **Урош Стајић**: У ставу 1. члану 11. каже се: »Инвалиди, који полажу мајсторски испит, добијају диплому најдаље за три дана по положеном мајсторском испиту«. Ту бих молио, да дође и овај додатак: »Као и све остало што им припада по положеном испиту«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: То се може примити.

Известилац **Милосав Рајчевић**: И ја то примам.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање члан 11. са допуном, коју је предложио господин Стајић и коју су примили господин Министар и господин известилац. Ко је за то, да се члан 11. са том допуном прими, нека изволи седети, а ко је против, нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је члан 11. тако примљен. Прелазимо на члан 12.

Др. **Урош Стајић**: У члану 12. каже се: »Ако инвалид не положи испит, он може да продужи обуку, ако то школска управа нађе за сходно с обзиром на занат, који изучава...« и тако даље. Ја бих предложио, да се место речи: »школска управа« стави: »испитна комисија«, јер је то правилније. Сем тога, на крају првог става, предлажем, да се место 12 месеци стави: »18 месеци«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ја примам ове измене, које предлаже господин Стајић.

Др. **Анте Дулибић**: Ја мислим, да би се овом променом од 12 на 18 месеци погоршао положај инвалида, јер тај рок од 12 месеци је њихово стечено право.

Др. **Урош Стајић**: Ако један инвалид не може потпуно да схвати и изучи занат за 12 месеци, онда му треба дати још шест месеци времена, да тај занат боље изучи и изађе што савршенији мајстор.

Др. **Анте Дулибић**: Секција је нарочито то оставила, јер је раније било најмање шест, а највише дванаест месеци. То је било по уредби број 6 списка. Мени се чини, да Ви хоћете да им изађете у сусрет, али ја не бих био рад, да им тиме учинимо нешто горе, јер кад је рок 12 месеци, то је за њих погодност, да се могу што пре усавршити у занату. Овде се сматра као да су они тиме стекли једно право, јер је раније тако било; па налазим, да сада то не би требало мењати.

Др. **Урош Стајић**: Ја мислим, да би мој предлог требало усвојити. Ја сам разговарао са инвалидским организацијама и то је њихова жеља. Свакако да су инвалидске организације имале разлога, кад су то тражиле.

Известилац **Милосав Рајчевић**: Ако је то њихова жеља, онда се може примити.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање члан 12. са ове две измене, онако како их је прочитао господин Стајић, а које су примили и господин Министар и господин известилац. Ко је за то, да се члан 12. прими са тим двома изменама, које је предложио господин Стајић, то јест да се у првом ставу члана 12. место речи »школска управа« стави »испитна комисија«, а на крају првог става да се место 12 месеци стави 18 месеци, нека изволи седети, а ко је против тога, нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је члан 12. примљен са поменутих изменама, које је предложио господин Стајић.

На претресу је члан 13. Има реч господин Стајић.

Др. **Урош Стајић**: Пети став члана 13. гласи: »Инвалид, коме је потребна стручна обука, а не би хтео да се стручно обучи, или који би своју стручну обуку занемарно, губи право на једну или више или и на све врсте државне помоћи, осим пензије. Али инвалид, који се ода прошњи, премда би се могао стручно обучити и оспособити за рад, губи право и на пензију«. Ја бих на крају овог става додао још ово: »О одузимању тих помоћи решаваће његов надлежни Инвалидски Суд«. То је једна гаранција. (Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: О пензији би могао решавати суд, али у другим стварима не!) Ја држим, да је ово веома строга казна.

Председник **Миша Трифуновић**: Господин Министар изјављује, да ово не прима. Изволите, господине Министре.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ја мислим, да то не би било згодно, јер оваквих питања може бити велики број и треба да се хитно решавају, и то суд не може тако брзо решити. Ми ћемо судове сада укинути у већини. Ја мислим, да то може свака надлежна административна власт да реши. С тога држим, да о томе не треба да решава суд, него може да решава о пензијама, јер је пензија законита инститиција. Ту нека суди суд.

Крста Пејовић: Ја мислим, господо, да је ова одредба сувише строга и требало би предвидети, да он губи пензију привремено, а не за цео живот. (Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: То примам.)

Др. **Урош Стајић**: Ово је већа гаранција, кад прође кроз инвалидски суд, јер је Инвалидски суд састављен и од инвалида и од органа социјалне политике. Ја бих молио, да то примите. (Министар социјалне политике др. **Вјекослав Куковец**: Може се примити.)

Председник **Миша Трифуновић**: Ја бих молио, да још једанпут формулишете свој предлог.

Др. **Урош Стајић**: На крају овог става да дође нова реченица, која ће гласити: »О одузимању ових помоћи решаваће његов надлежни Инвалидски Суд«, у загради »Инвалидски Одсек«.

Председник **Миша Трифуновић**: Ову допуну петог става члана 13. прима и господин Министар и господин Известилац.

Др. Урош Стајић: У другом ставу иза речи: »У јавним и приватним школама«, да дође »то јест пољопривредним занатским, трговачким и другим стручним школама«.

Бројно је највише сељака а нигде се не спомињу земљорадничке школе, па би овде онда могло да се каже: »то јест у пољопривредним, занатским, трговачким и другим стручним школама«.

Известилац **Милосав Рајчевић:** Можете ли се задовољити да се каже »стручним«?

Др. Урош Стајић: Ја хоћу да се прецизира.

Председник **Миша Трифуновић:** Да ли се прима ова допуна господина Стајића код члана 13.? (Прима се.)

Др. Урош Стајић: Даље имам ову примедбу. У реченици која гласи: »Према потреби Министарство Социјалне Политике може отворити нарочите инвалидске школе и течајеве« треба додати: »за пољопривредне, занатске, трговачке и друге стручне обуке«. То је VII. став.

Председник **Миша Трифуновић:** Молим господина известиоца, да изволи све ове примедбе бележити, јер их одбор прима, а треба их за тим коначно редитовати.

Прима ли господин известилац ову измену овако, како је господин Стајић прочитао? (Прима.) Објављујем, да је примљена.

Ставићу на гласање члан 13. са примедбама, које је учинио господин Стајић код појединих ставова, а које су примедбе примили и господин Министар и господин известилац, а тичу се става V. на страни 8. при дну. Прима ли одбор? (Прима.) Објављујем, да је примљен.

Па реду је глава IV. Има реч госп. Стајић.

Др. Урош Стајић: Глава IV. члан 14. »Положи и зајмови«. »Инвалиди, који су свршили стручну обуку, положили испит за мајсторе примаће према финансијској могућности... и тако даље« ја бих све изабацио и казао: »Инвалиди, који су свршили стручну обуку, положили испит за мајсторе, примаће потребан алат за свој занат и занимање«, а остало све да се избаци.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Овај је појам сувише растегнут и не може се пресудити финансијска ефикасност те мере. Због тога ја ово не бих могао примити, јер се и ова помоћ уз остале помоћи даје по буџетској могућности. Зато молим, да ствар остане каква је била.

Председник **Миша Трифуновић:** Има ли ко још каквих примедба?

Др. Урош Стајић: Имам код последњег става члана 14., који гласи: »Потпору у виду поклона или позајмице могу добити сви инвалиди«, овде да се дода: »и породице осталих лица заштићених овим законом« па за тим да дође »које инвалидско одељење у споразуму са Удружењем Ратних Инвалида паће вреднима и достојним те потпоре«.

Председник **Миша Трифуновић:** Прима ли Одбор овај члан са овим изменама господина Стајића? (Прима.) Објављујем, да је примљен.

Сад ћу ставити на гласање члан 14. Прву примедбу у првом ставу нису примили господин Министар и господин известилац, а последњу примедбу господина Стајића, код последњег става, примили су господин Министар и господин известилац. Тако ћу ставити тај члан на гласање са примедбом само код последњег става.

Стављам на гласање члан 14. с једном примедбом господина Стајића код последњег става, коју су примили господин Министар и господин известилац. Ко је за то, да се тај члан тако прими нека изволи седети, ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је члан 14. примљен са примедбом господина Стајића, код последњег става.

Имате ли, господине Стајићу, примедбу још код кога члана?

Др. Урош Стајић: Имам код члана 15.

Председник **Миша Трифуновић:** Има реч господин др. Урош Стајић.

Др. Урош Стајић: У члану 15. други став гласи овако: »Варошке велике продавнице даваће се првенствено Удружењима Ратних Инвалида и тако даље«. Је ли то варошке великопродавнице? (Референт Министарства Социјалне Политике др. **Јеж:** То је погрешно, треба да је »варошке малопродавнице!«)

Даље, у трећем ставу стоји: »Управа државних монопола даваће сваке године 4 про миле (4⁰/₁₀₀) од целокупног прихода од велико продаје дувана у касу народног фонда за инвалиде и породице палих«. Ја бих молио, да се овом ставу дода још и ово: »из кога ће се искључиво помагати удружења ратних инвалида«. Обећано је од државе и Управе Монопола, да се помажу удружења ратних инвалида, а да би било боље контроле пристајем да то прође кроз Министарство Социјалне Политике, али ова помоћ удружењима да буде намењена. У сваком случају требало би прецизирати коме треба 4 про миле да се да.

Председник **Миша Трифуновић:** Има реч господин Министар за Социјалну Политику.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Додатак, који ставља господин Стајић, ја примам, али уз даљу допуну, да то зависи од одређења Министра Социјалне Политике. Питање је, како ће ратно инвалидско удружење употребити ову суму, јер се не може приватним удружењима дати отворено поље, да паде са средствима која су им означена као помоћ. Могу се чинити злоупотребе, може се удружење тиме оштетити.

Председник **Миша Трифуновић:** Има реч господин Стајић.

Др. Урош Стајић: Ја бих хтео да се овде тачно прецизира, да ће се из тога народног фонда искључиво помагати Удружење ратних инвалида. Контрола се даје Министарству Социјалне Политике, јер, то пролази, кроз народни фонд, који је под његовом контролом.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Да се каже: »Удружење ће употребљавати ова средства по одобрењу Министра Социјалне Политике«. Ја мислим, да се то може казати.

Павле Анђелић: Ја мислим, да би требало рећи: »по упуству Министарства Социјалне Политике«.

Председник **Миша Трифуновић:** Ја молим господина Стајића, да примедбе и предлоге ипште напишемо.

Др. Жарко Миладиновић: Боље би било рећи: по одобрењу него »по упуству«.

Др. Урош Стајић: Може да дође неки Министар Социјалне Политике, који неће то да да, с тим може и нешто друго да врши.

Министар Социјалне Политике др. **Вјекослав Куковец**: По закону мора да да, само треба да гледа чему се то намењује.

Др. **Анте Дулибић**: То је сувишно. Народни фонд треба да има правилник, јер нема само 4% него и разне друге приходе. Ја мислим, да има правилник, како ће народни фонд распоређивати тај новац. Ми не смемо овде стварати изнимке.

Др. **Урош Стајић**: Имајте на уму, да је овде реч о додатку 4%.

Др. **Анте Дулибић**: Народни фонд је нешто што постоји.

Председник **Миша Трифуновић**: Имате ли даљу примедбу?

Др. **Урош Стајић**: У последњем ставу овога истог члана 15. на крају да се дода ова реченица: »Класна Лутрија дужна је првенствено снабдети Удружење ратних инвалида са потребним бројем срећака ради продаје«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ја ово не бих примио, јер сматрам, да је ово једна сумњива благодет за инвалидско удружење — Класна Лутрија.

Председник **Миша Трифуновић**: Господо, ставићу на гласање сада чл. 15. Г. Стајић је учинио три примедбе, једну формалне природе место великопродавница — малопродавница. Г. Министар и г. извештач примили су место великопродавница, малопродавница. Код става трећег г. Стајић је учинио извесне допуне, али г. Министар је примио само у извесном смислу. Примате ли ви г. извештач примедбе, које је учинио г. Стајић, као додаток последњем ставу?

Извештач **Милосав Рајчевић**: Ја остајем при редакцији, која је предложена у секцији.

Председник **Миша Трифуновић**: Ко је за то, да се прими овако, како је редиговано у секцији, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је чл. 15. примљен по предлогу секције са формалном исправком о малопродавницама.

Ставићу на гласање чл. 16. и 17. Ко је за то, да се приме ова два члана, онако како су редигована, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да су чланови 16. и 17. примљени.

Др. **Урош Стајић**: У чл. 18. други став да се дода при крају ово: У случају да инвалидске организације раде неки посао у сопственој режији ослобођавају се свих пореза државних, општинских и самоуправних.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: То је питање финансијске природе и Министар Финансија није на то пристао.

Извештач **Милосав Рајчевић**: И ја не примам.

Др. **Урош Стајић**: Даље. Да се дода као нова последња тачка иза тачке д), која ће гласити овако: »Инвалидске организације ослобођавају се поштарине за службене преписке«. Ви не дате никакве бенефиције инвалидима. Организације, које раде посао за добро инвалида, ви нећете да ослободите пореза, то мене чуди.

Љуба Јовановић: О томе мора Министар Финансија да каже своју реч.

Др. **Урош Стајић**: Ви и иначе нисте ништа осигурали инвалиде, па кад се ова маленкост

тражи и то не дате. Мене чуди овако ваше држање, кад је реч о једном предлогу, којим се иде да се инвалидима помогне. Изгледа да је вама само на устима добро инвалида.

Љуба Јовановић: Може бити да је и вама само на устима.

Др. **Анте Дулибић**: Упозоружем Законодавни Одбор, да смо ми увели у секцији једну новост, да смо ослободили не само од пореза, него од свих такса за све молбе, које се тичу инвалида.

Др. **Урош Стајић**: Молим, да се прими и ово: да се ослободе пореза државних, општинских и самоуправних инвалидске организације, кад раде неки посао у сопственој режији, а као нова тачка да дође ово: »Инвалидске организације ослобођавају се поштарине на службену преписку«.

Има неколико хуманих удружења, која не плаћају поштарину, на пр.: Пољопривредно Друштво, Црвени Крст и кад су та друштва ослобођена од поштарине, зашто то не би учинили и са инвалидским организацијама, за њихову службену преписку.

Љуба Јовановић: И ја морам да кажем неколико речи. Овде се нама добачише, да се неки од нас односе против, а неки неискрено у питању помоћи инвалида. Господо, овде је реч само о томе, да ли је изабран подесан пут. Моје је мишљење, да ми не треба да решавамо ни о једном питању, које задире у ресор једнога Министра без присуства или пристајка тога Министра. (Гласови: Па нека дође!) Треба га позвати за то. Али пошто се јављају нова питања, то они Министри, који не знају да ће се ова питања јавити, нису дужни да буду овде. То је парламентарно правило и пошто неко треба да одговара за државне приходе и за ток државних послова, зато треба да идемо тим поступком и тим рером. А господа, која знају шта је раније све бивало с тим ослобођавањем од поштарине, знају врло добро, да је у том погледу било доста злоупотреба и да је онда Народна Скупштина предвидела, да се само нарочитим законом могу поједине установе ослободити од плаћања поштарине. Ја иначе нисам против суштине предлога г. Стајића, јер ја видим, да се овде те институције тако рећи озакоњују. Ја не знам колико се држава побринула да сазна шта се у тим институцијама ради и да ли се у некој од њих неће зацити свејутално баш и против интереса самих инвалида, — ја у то нећу да се укључам — него само говорим што се тиче суштине предлога г. Стајића. Али ако г. Министар има пристајак свога колеге, Министра Пошта, или ако мисли, да може примити на себе то, онда можемо формално и примити, али као што сам већ рекао, ја сматрам, да и Законодавни Одбор и Народна Скупштина не треба да решавају ту врсту послова без одговорног Министра.

Министар Социјалне Политике др. **Вјекослав Куковец**: Ја морам да приметим, да Законодавни Одбор у овом погледу није изјавио никакву жељу, а да је на један други случај сличне природе Министар Пошта изрично одбио мој захтев, а тај је случај био питање о осигурању радника. Ту г. Министар није хтео дати свој пристајак на овако ослобођење. Ја држим, да су ово једнаки случајеви и зато без пристајка Министра Пошта и Министра Финансија не могу ово да примим.

Војислав Лазич: Ја се не могу да сложим са г. Љубом Јовановићем, а тако исто ни са г. Министром, да за овај предлог треба да се има пристајак Министра Финансија и Министра Пошта. Ми смо у Законодавном Одбору донели масу закона и уредаба, које су дубоко задирале у чисто финансијске односе и тамо нисмо тражили присуство и пристајак Министра Финансија. Овде није у питању један терет, којим се порезује народ или којим се оптерећује финансијска моћ државе, па да је потребно имати пристајак Министра Финансија. Пре неколико дана репнили смо неколико закона поднених од Министра за социјалну политику по којима се предвиђају нова звања и нови чиновници, па тада је било довољно, да Министар за социјалну политику да пристајак на све оне установе, које су предвиђене и на све оне чиновнике, који се предвиђају; а сада, када се говори о једној тако незнатној ствари, где треба нашим инвалидима дати врло малу повластицу, која се не јавља као ново оптерећење буџета, господа изнесе, да треба пристајак Министра финансија. Ја то, господо, износим само ради упоређења, да нам је код једне такве ствари, која је и сувише незнатна, а ради се о нашим инвалидима, потребан и пристајак Министра финансија; а онда кад смо оптерећавали државу разним много већим издацима, није нам био потребан Министар финансија!

Тако исто не могу се сложити ни са господином известиоцем, који је рекао, да се је доста изашло у сусрет инвалидима у погледу такса, што им се признало, да могу подносити молбе за тражење инвалиде а да за то не требају плаћати таксу. То, господо, није новина. То би било доста жалосно, кад бисмо рекли, да оне молбе, којима инвалиди моле помоћ, морају бити снабдевене таксама. То смо имали и раније и пре ове уредбе. То је било и раније по нашем закону о таксама ослобођено од плаћања такса. Ја бих молио, да пошто се овде ради о незнатној повластици и пошто се у овом нашем раду огледа наша добра воља хоћемо ли да дамо могућности опстанка и развијања инвалидским удружењима, да се тај предлог г. Стајића прими.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Љуба Јовановић.

Љуба Јовановић: Ја сам разлоге навео и ту није исти случај. Господин министар кад предлаже неке установе, то значи, да он то ради у споразуму са својим колегама. Ми те нове установе нисмо стварали по нашој иницијативи, него по предлогу како је изашао од стране г. министра и из секције. Ми не само да нисмо повећавали издатке из државне касе, него смо их још и смањили. Ја сам овде говорио о случају, да је г. Министар имао за сличан случај раније мишљење Министра финансија и Министра пошта, који се није с таквим захтевом сложио.

Председник Миша Трифуновић: Г. известилац не прима предлог, зато ћу ставити чл. 18. на гласање како је редигован у секцији. Ко је за то, да се тај члан, како је редигован у секцији прими нека изволи седети, а ко је против њега нека изволи устати. (Седи већина.) Објављујем, да је чл. 18. примљен.

Прелазимо на чл. 19. Има реч г. Пејовић.

Крста Пејовић: Ја бих био слободан да ставим свој предлог. Мој предлог гласи овако: Да 75%

попуста на жељезницама има сваки инвалид без обзира на сврху у коју путује. Ја мислим, да би ову бенефицију требали дати инвалидима. Ако се овај мој предлог не би могао примити, онда молим, да се прими мој други предлог, да 75% попуста на жељезницама има сваки инвалид а са 50% неспособности за привредни рад без обзира на сврху у коју путује. У свим земљама и у Немачкој и у Француској и у Енглеској и у Белгији имају сви инвалиди бесплатни подвоз. У Белгији имају потпуну слободну возњу сви инвалиди од 30% инвалидности па на више. Зато ја мислим, да би ми требали ову бенефицију да дамо нашим инвалидима и да им на тај начин помогнемо, кад већ овом уредбом не загарантујемо им довољну помоћ.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Рајчевић.

Известилац Милосав Рајчевић: Овде је предвиђено према потреби да им се изађе на сусрет. Али дати им толико права, као што Ви тражите; то не би могло бити, јер се то може и злоупотребљавати. (Др. Урош Стајић: Шта сте им много дали?)

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Пејовић.

Крста Пејовић: Мојим предлогом нису обухваћени сви инвалиди, јер су инвалиди они почев од 50 па до 100% инвалидности. И ја мислим онда да овај мој предлог не би чинио никакве велике издатке, јер од 50 па до 100% инвалидности мислим, да се не би могло наћи више од 20—30% инвалида. (Чује се: А, више више!) Ови инвалиди, господо, неће злоупотребљавати бенефиције, које им држава буде дала. То нису људи, који ће трчкарати од једног места до другог, већ људи који ће ићи по потреби у извесна места као што су бање итд. (Један глас: За бање је предвиђено.) И ако је то већ предвиђено, могла би се и ова бенефиција дати, коју ја предлажем.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Стајић.

Др. Урош Стајић: Пошто би и моја редакција била оваква, какву предлаже г. Пејовић, то се ја слажем са његовим предлогом и ја бих Вас молио, да га примите. Кад већ инвалидима не дајете никакве друге концесије, дајте им бар ово у знак признања. Ви знате, господо, да су нове комисије, које су вршиле преглед биле веома строге и да је од оних инвалида, који су до сада примали помоћ, отпало око 20%. У толишком округу те су комисије направиле читав пачариз. Јер су они инвалиди, који су дотле били са 100% инвалидности, постали сад инвалиди са 30—40% инвалидности. Зато бих ја молио, да им учините бар ову концесију, па баш кад би се и узело, да ће они својим трговачким послом некада ићи, дајте им могућност, да то чине и да зарађују себи хлеба на поштен начин.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Министар за Социјалну Политику.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Господо, ово је питање исте природе као и оно поштанско питање и оно питање финансијске природе. Ја небих могао даље ићи пошто је уредбом олакшице дало Министарство Саобраћаја у своје време, јер су све те олакшице ствари привремене и које, како ја држим и сметрам, можемо им дати само у инвалидском за-

кону. Ја налазим код овога случаја, да је ово добро предвиђено зато, што је то решено у једној привременој уредби. Г. Стајић овде говори о некаквом признању инвалидима. Што се тога питања тиче, ја сам Вам још пре почетка претреса напоменуо, да ми о тим стварима морамо да расправљамо, да су то крупна, политичка и национална питања, која ће се моћи довољно видети, како ја држим и мислим, тек онда кад Народна Скупштина буде расправљала о нацрту предлога закона о инвалидима. Овај случај је довољно и правилно решено питање о уређењу привремене помоћи и зато ја држим, да неће бити штетно ако Ви примите ово како је привремено решено.

Војислав Лазич: Молим за реч.

Председник Миша Трифуновић: Ви по други пут говорите код истог члана.

Војислав Лазич: Ово је, господине председниче, други члан и ја не могу да пропустим прилику а да о њему не говорим, јер ме моја савест тера да говорим. Ја морам да говорим и допустите ми да говорим. Ја сам имао прилике да видим, да се тешки инвалиди позивају по службеном послу да дођу у суд или у војну команду, а њима се унапред не шаљу карте, да могу путовати возом, већ су принуђени да се муче и да трче час до овога час до онога надлежства, докле не добију карту и док не дођу до власти где су позвани — срез или војну команду. Па и тамо се опет злочине и муче, док на некакав начин добију бесплатну карту и дођу кући. Сада можете помислити какве муке и какво малтретирање има да поднесе овај, који је сакат у једну ногу, а мора да иде и да путује не само по својој потреби већ и на позив власти. А овако, господо, ако се овај предлог прими, сваки своје право зна и онда ови људи неће бити малтретирани. Зато вас молим, да примите предлог г. Пејовића, јер за државу неће бити велике штете што ће неких 100 тешких инвалида добити бесплатну возњу а они су, господо, и заслужили, да им се бар то учини. Господо, ви треба само да замислите колико мука има да види један инвалид сакат са једном ногом, кад он има да трчкара прво по општини па онда и свескоме начелнику, па и другим властима, док му се не реши питање, да добије једну бесплатну карту и то само за једно путовање.

Крста Пејовић: Господо, ја сам мало пре изнео једну ствар, која се није довољно разумела како ми се чини. Мало пре ја сам предложио, да попуст на железници има сваки инвалид преко 50% инвалидности односно неспособности за рад. Ја ту мислим на привредни рад. Ову бенефицију неће имати они инвалиди, који су државни чиновници, јер има и таквих инвалида, а ја сам захтевао ту бенефицију за ону најнижу класу, за сељацима и радницима, којима је најпотребније да им се пружи помоћ. Зато бих молио, да се оваква измена прими.

Председник Миша Трифуновић: Господо, приступићемо решењу. Г. извештач и г. Министар остају при старој редакцији. Ја ћу ставити на гласање чл. 19. Ко је за то, да се овај члан прими, како је изашао из секције, изволеће седети, а ко је против изволеће устати. (Већина седи.) Објављујем, да је члан 19. примљен по предлогу секције. На реду је V. глава.

Др. Анте Дулибић: Господо, ја имам приредбу код чл. 20. и то прво код става 1. Господо,

са овом законском основом, а то је законска основа, која садржи све те уредбе, остали су на снази сви постојећи закони у појединим земљама, и то је, господо, једна таква збрка, да се човек ту не може наћи. Осим те тешкоће што се ту човек не може наћи, овим се чини једна неправда, јер су пензије разне у појединим крајевима наше отаџбине. Ја сам, господо, то истакао и у секцији, али већина секције није нашла за сходно да изједначи инвалиде ни што се тиче пензије ни додатака, него су остале одредбе што се тиче пензије по старом. Ја предлажем, да Законодавни Одбор одлучи, да се свим инвалидима изједначе пензије у нашој држави и да се у ту сврху ова глава врати секцији, где ће се израдити један посебан чл. 20., у коме ће се наћи изједначени сви инвалиди наше државе. То је један предлог. Сада сам слободан предложити други предлог код тачке II.

Овде се говори, господо, о износу од 30 динара непосредне порезе, да породица има право на инвалидско потпору под условом, да не плаћа више од 30 динара. То је измењено, јер од априла по старом било је 50 динара. Са овим снижењем од 50 динара на 30 стављени су инвалиди ипак у неповољан положај; али не само с тога него и ради другог разлога, јер у овај непосредан порез има се, по овоме предлогу, урачунати и порез на личност, а тај порез како сам дознао овде доста је велики и такав износ од 30 динара, ако се такође рачуна у тај непосредан порез и порез на личност, онда ова уредба може одузети многим породицама право на пензију. Ова иста свота од 30 динара игра опет једну улогу у тачки 11. Право на пензију признаје се под условом, да на име непосредне порезе, у коју се има урачунати и пореза па и т. д., ја бих предложио, да се остави 50, али да се не рачуна пореза на личност.

Министар за Социјалну Политику: др. Вјеслав Куковец: Ја могу примити ову другу приредбу, да се укине пореза на личност, јер влада није то изрично решила. Али главна ствар што г. Дулибић тражи, оно изједначење инвалидског закона Србије од 1888., то је, господо, један предлог, за који мислим, да нисмо ми надлежни да решавамо. Ми решавамо и претресамо уредбе какве су биле и можемо законе изједначивати по неком скраћеном поступку, али у оквиру члана 133. Устава, а не кратким путем како претресамо постојеће уредбе. Те уредбе од 14. фебруара 1920. год. и од 25. марта о. г. биле су доцна постојећег инвалидског закона. Ми писмо до сада дирали у суштинну закона. Изједначење тих закона, које ће бити потребно да се учини што пре, биће по ономе поступку, који сам напоменуо, а данас имамо да претресамо уредбе, које су донете, и ја не бих формално пристао на изједначење закона о пензијама, јер би то значило неко веће оптерећење од 30 милијона динара, а без пристанка финансијског одбора и Министра Финансија на то се не би могло пристати.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Урош Стајић.

Др. Урош Стајић: Ја бих предложио, да се унесе код чл. 20. тачка 1. на крају ова доцна: »Закон од 1914. г. има се протегнути и на све инвалиде и породице погинулих ратника од 1875. г. па на даље. Ово важи за инвалиде усташе, добровољце и четнике из Србије, рачунајући ту Црну Гору, Стару Србију и Босну и Херцеговину.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Колико сам извештен, предлог, који је ставио г. Стајић, не би много значао, јер се овде ради само око 200 инвалида. Ако пристаје на то господин Министар Финансија, ја бих могао пристати.

Др. **Урош Стајић**: Број није велики и повишица није велика.

Министар Финансија др. **Коста Кумануди**: Ја примам овај предлог г. Стајића.

Председник **Миша Трифуновић**: То је примедба г. Стајића код чл. 20. тачке 1. Пошто је члан 20. велики решаваћемо сад тачку по тачку. Код тачке 1. чл. 20. г. Стајић учинио је једну допуну, коју је примио г. Министар за Социјалну Политику и г. извештилац. Ко је за то, да се тачка I чл. 20. прими са допуном господина Стајића нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка 1. чл. 20. примљена. Има реч г. Стајић код тачке II.

Др. **Урош Стајић**: Код тачке II. чл. 20. на крају каже се овако: У свима тим случајевима имају такве породице право на инвалидску потпору под условом, да не плаћају више од 30 динара непосреднога пореза, у који се износ има урачунати и порез на личност без инвалидскога пореза. Као што видите, ту се једном руком даје, а другом одузима. Пошто је господин Министар пристао, да се избаци лични порез, ја молим, да овај став отпадне.

Председник **Миша Трифуновић**: Код тачке II. молим господина извештоца и господина Министра, да се изјасне.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: Ја пристајем.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање тачку II. члан 20. са изменом господина Стајића и господина Дулибића. Ко је за то, да се тачка II. члан 20. прими тако, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка II. члан 20. примљена.

Тачка III. члан 20. примљена је онако, како је редигована. Има реч код тачке IV. господин Урош Стајић.

Др. **Урош Стајић**: Тачка IV. овога члана гласи овако: »Тако исто од 1. IV. 1921. године па у будуће имају право на инвалидску потпору и она лица, побројана у члану 3. закона о потпори војних инвалида, која после смрти инвалида имају свога храноца или таквог храноца добијају, но под условом, да и тај хранилац плаћа мање од 30 динара непосредног пореза«.

Ја бих молио да се уметне после речи »војних инвалида«: »као и породице палих, помирлих и несталих ратника«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: То се може примити.

Извештилац **Милосав Рајчевић**: И ја то примам.

Председник **Миша Трифуновић**: Стављам на гласање тачку IV. са овом допуном господина Стајића. Ко је за то, да се та тачка тако прими нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка IV. примљена онако како ју је прочитао господин Стајић. Има реч код тачке V. господин Стајић.

Др. **Урош Стајић**: Ова тачка V. како је овде предложена свеома је незгодна. Оваква редак-

ција даће могућности, да наши ратници дезертирају за време борбе. Стога, господо, ја бих предложио сасвим другачију редакцију ове тачке и молим, да је примите. Ова тачка по одредби секције гласи овако: »Ово право потпоре од 1. IV. 1921. године па и у будуће признаје се и оним инвалидима, односно њиховим породицама, умрлих и несталих ратника, који су, пошто су издржали све тегобе при одбрани домовине 1915. године напуштајући границе Краљевине Србије пре 1912. године, под утицајем опште изнурености и неизвесности о будућности саме домовине, а пошто нису били обавештени о циљу и могућности даљег повлачења клонули духом и предали се непријатељу. Ово право на потпору признаје се само онима, који су у војсци били редови или каптали«.

Ова је стилизација, као што рекох, врло незгодна и има одушке, да може бити дезертирања и да тај који дезертира буде награђен и да му се призна инвалида. Стога ја мислим, да овакву редакцију не треба примити. Ја бих предложио стога једну другу редакцију, која ће то далеко боље да каже и избећи ће се опасност дезертирања. Ова редакција по моме предлогу гласила би: »Право на инвалидску потпору признаје се и породицама оних погинулих, помирлих и несталих ратника српске и пригорске војске, који су приликом повлачења у 1915. години због рањавања, болести и изнурености морали заостати од својих јединица, па се извињањем утврди, да су због тога заостали и услед тога умрли«.

Исто тако право на инвалидску потпору имају и лични инвалиди, ако се извињањем утврди, да су из предњих разлога као инвалиди заостали од повлачења у 1915. години«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец**: То се може примити.

Павле Анђелић: Незгодна је ова редакција господина Стајића, јер ја знам, да је било официра, који су сачекивали поједине војнике са револвером у руци и враћали их патраг и ако хоћемо ми сад те људе, који су пред револвером морали да стукну назад и због тога остали у домовини, и да се то извиња и да им се потпора због тога не даје, ја сматрам, да то није право. Исто тако сматрам, да је велика погрешка да се извиња, да ли им је изнуреност или малаксалет била толика, да су морали остајати. Постоји факт, господо, да је било и таквих људи, али они који су остали, допали су ропства и право је, да њихове породице добију инвалиду. Ја остајем при овој редакцији, коју је предложила секција.

Извештилац **Милосав Рајчевић**: Ја мислим, да је свакако згоднија редакција, коју је Секција предложила. Згоднија је за то, што се ови случајеви врло тешко испитују. Ови су се случајеви догађали у једној катастрофи, где нико није знао ни за кога и где је врло тешко те ствари сада испитивати. Ми сами преживели смо ту катастрофу. Не би требало допустити, да трпе породице тих људи, који су се у тој општој катастрофи предавали и доцније били у ропству. Добро би било кад бисмо могли направити разлику између људи, који су учинили више за отаџбину и оних, који су учинили мање. Али ово је била једна општа катастрофа, у којој су сви клонули духом. Ми сад то стање разумемо, али онда, кад су ти људи били неизвесни и кад и сами нису знали циљ свога бегства, за њих то стање није било тако разу-

мљиво. Стога, господе, ми имамо оправдана разлога, да преко тих ствари пређемо тим пре, што ми нисмо много учинили ни према оним људима, којима је требало учинити. Раније смо мислили, да треба осудити све оне људе, који су остали под непријатељем. Али најзад смо дошли до тога, да не можемо тако поступати и да не можемо према свима учинити оно што треба учинити. И кад се узме у обзир, да су у таквим моментима могли да клону и да се ставе непријатељу на расположење и људи бољег васпитања и ширих погледа, онда је тим разумљивије, што су то могли учинити прости људи, људи који су били и гладни и боси и који су се налазили у једном ужасном стању. Стога ја мислим, да је ова редакција, коју Секција предлаже много zgodнија од предлога господина Стајића.

Председник Миша Трифуновић: Стављам на гласање тачку V. члана 20. Ко је за то, да се тачка V. прими овако како је редигована у Секцији, нека изволи седети, а ко је против тога нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је тачка V. примљена по предлогу Секције.

Молим вас, господе, јесте ли за то, да прекинемо рад, или да свршимо још овај члан? (Гласови: Да свршимо овај члан!)

Дакле, господе, тачке VI. и VII. примљене су, јер код њих нема примедба. Прелазимо на тачку VIII. Има реч господин Пејовић.

Крста Пејовић: У овој тачки има једна празнина, коју треба попунити. Овде није категорисано која су то лица сиромашног стања, о којима се овде говори. Ја мислим, да би требало додати, да су то она лица, која не плаћају више од 30 динара непосредне порезе. Дакле, после речи: »под условом да су та лица сиромашног стања«, требало би додати: »то јест, да не плаћају више од 30 динара непосредне порезе, у који се износ не урачунава порез на личност, ни инвалидски порез«.

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** То се може примити.

Известилац **Милосав Рајчевић:** Примам ту допуну.

Председник Миша Трифуновић: Стављам на гласање тачку VIII. са допуном, коју је предложио господин Пејовић, а коју су примили господин Министар и господин известилац. Ко је за то, да се тачка VIII. прими, са допуном господина Пејовића, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка VIII. тако примљена.

На реду је тачка IX. Има реч господин Пејовић.

Крста Пејовић: Ја бих предложио, да се на крају тачке IX. додаду ове речи: »или ако се школују до навршене 23. године«.

Председник Миша Трифуновић: Стављам на гласање тачку IX. са овом допуном господина Пејовића, коју примају господин Министар и господин известилац. Ко је за то, да се тачка IX. прими, са допуном господина Пејовића, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка IX. примљена са допуном господина Пејовића.

Шта имате даље, господине Стајићу?

Др. Урош Стајић: Код XI. и XII. тачке има да се избаци »у који се износ има урачунати и

порез на личност без инвалидског пореза«. (Глас: То је избачено.)

Др. Анте Дулибић: Ја сам разумео у смислу да ће узети износ од 30 динара, али да се каже у који се износ нема рачунати порез на личност и инвалидски порез.

Председник Миша Трифуновић: Ово прима и господин Министар и господин известилац. Дакле тачка X., XI. и XII. примају се онако, како је господин Дулибић сада протумачио. Долазимо на тачку XIII.

Др. Урош Стајић: Ја бих на крају додао: »Ово важи само за оне удовице, које су једини уживаоци потпоре«, то јест које немају деце ни родитеља«.

Крста Пејовић: Овде има, по моме мишљењу, једна празнина, коју би требало попунити, а то су удовице, које се удају за инвалиде са 50% инвалидности на на више. Али има примера, где се уда оваква удовица и где неће повести мушко дете са собом, него га оставља код мужевљеве породице. С тога бих ја био да се ово дода: Удовица, која по овом закону прима пензију, а има малолетне деце преудајом за војног инвалида, чија неспособност за привредни рад износи више од 50% инвалидности, губи право на половину своје пензије, ако своју децу напусти или их остави родитељима свога мужа или ма ком другом. (Гласови: Боља је редакција господина Стајића.) Пошто је боља редакција господина Стајића, ја одустајем од мога предлога.

Друга ствар: Удовица, која се удаје за странца или лице без држављанства, губи право на пензију, а на име спреме не прима никакву оштету. Овде је предвиђено, да се свакој удовици, која се удаје за инвалида са 50% инвалидности или за које друго лице, даје на име спреме износ двогодишње безинне пензије. Ја мислим, да би овај предлог био добар, јер је ово једна уштеда а ви сте решили да уштедите по овом закону, те рачунали, да је и оправдано, да не прими на име спреме никакве додатке, ако се удаје за странца или човека без држављанства.

Председник Миша Трифуновић: Господин Стајић је учинио допуну код тачке XIII. Господин Министар и господин известилац су примили ту допуну господина Стајића и ја ћу је ставити на гласање. Господа, која су за то, да се ова допунa прими, нека изволе седети, а господа која су против нека изволе устати. (Већина седи.) Објављујем, да је примљено са том допуном.

Има ли још каквих примедба код ове главе? (Нема.) Тачка XIV. је примљена. Објављујем, да је и глава 5. у целости примљена. Да завршимо рад. Ја ћу предложити следећи дневни ред: 1. Продужење о инвалидима; 2. Извештај I. секције Управа Фондова.

Војислав Лазич: Господе, неопходно је потребно, да се као прве тачке дневног реда стављају најхитнији предмети, а Управа Фондова није хитна ствар. (Др. Анте Дулибић: Не може она да остане као уредба, за то је хитна ствар.)

Председник Миша Трифуновић: То је хитна ствар, јер би иначе уредба о Управи Фондова остала као уредба. За даљњи дневни ред стављам: 3. Извештај V. секције о ограничавању државних шума; 4. Извештај II. секције о Обзаци и наредби о ношењу оружја; 5. Извештај II. секције о жандармерији; 6. Извештај I. секције о порезу на